

УДК [37.011.3-052:330]:378.4.046(043.5)
DOI 10.32840/1992-5786.2019.63-2.34

С. В. Стеблюк

кандидат педагогічних наук
Мукачівського кооперативного торговельно-економічного коледжу

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито одне з актуальних питань щодо інтеграції в освіті. З'ясовано зміст поняття «інтеграція» на основі вивчення наукових джерел. Як результат, інтеграція – це доцільно організований зв'язок однотипних частин і елементів змісту, форм та методів навчання в межах освітньої системи, що веде до саморозвитку особистості. Закцентовано увагу на тому, що ця проблема є актуальною в підготовці майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності. Визначено напрями, за якими можливе поєднання дисциплін за певними галузями.

Мета статті полягає у з'ясуванні шляхів інтеграції у підготовці майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в системі ступеневої освіти.

Завдання: визначити поняття «інтеграція» в освіті; вказати шляхи інтеграції у позааудиторній діяльності з означеної спеціальності. На основі проведених досліджень виокремлено такі види інтеграції: за змістом (інтеграція економічних та суспільно-гуманітарних дисциплін), поєднання в межах спеціальності, поєднання фахових дисциплін; за формою проведення (аудиторна, позааудиторна).

Педагогічна діяльність та наукова розвідка дали можливість показати шляхи інтеграції різних дисциплін в позааудиторній роботі. Автором статті подано опис проведення спортивно-інтелектуальної гри «Великі перемоги» та гуртка «Лабіринтами економіки». Спостереження за діяльністю студентів у таких формах роботи створює творчу атмосферу; підвищує інтерес до вивчення професійно спрямованих дисциплін; формує вміння налагоджувати зв'язки між економічними поняттями, приймати рішення у невизначених ситуаціях та бути фізично підготовленим у сучасних реаліях життя. Саме інтеграція тем із фахових дисциплін по спеціальності та суспільно-гуманітарного циклу («Природничі науки») стали ефективними.

Серед методів навчання застосовувалися ділові ігри, метод «проектів», «кейс-стаді» та інших. Перспективи подальших досліджень вбачаю у визначенні методів професійної підготовки майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Ключові слова: інтеграція, інтегративний підхід, підприємництво, торгівля та біржова діяльність, позааудиторна робота, професійна компетентність.

Постановка проблеми. В Україні стартувала Нова українська школа. Один із принципів, який закладений в її основі, – інтеграція. Ця проблема є актуальною і в підготовці майбутніх фахівців економічного профілю. Позаяк у Стандарті вищої освіти [10] закладено компетентності, якими повинен володіти майбутній спеціаліст (інтегральна, загальні, спеціальні), то сформувавши їх у повному обсязі можливо за умови інтегративного підходу.

З цього приводу Т. Плачинда зазначає, що інтеграційні процеси спрямовані на організацію цілісної навчальної дії, доповнюючи та поглиблюючи наявні знання, надаючи їм нового значення і напряму, тобто інтегративність є засобом розвитку предметності в нових галузях наук. Розуміння інтегративності як принципу дидактики змінює характер педагогічного мислення, явище трансформується і стає основою [9]. Комплексне застосування знань, їх синтез, доповнення та взаємозв'язок основних положень та методів однієї науки з іншою – основа творчого підходу в освітній діяльності у вищій школі. Як з'ясовано, питання формування професійної компетентності майбут-

ніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності сьогодні є дослідженим недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інтеграції в освітньому процесі вивчається низкою науковців, серед них В. Безрукова, В. Бондар, А. Данилюк, О. Дендеренко, О. Джулик, С. Гончаренко, В. Загвязинський, О. Іваницький, Є. Іванченко, Л. Сліпчишин та інші. За Є. Іванченко «система інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів надає майбутнім фахівцям можливість добувати знань, ґрунтуючись на базисі, одержаному впродовж цієї підготовки; розширення спектру практичних умінь та навичок, виходячи з вимог сучасної економічної ситуації та планування кар'єри; перетворення на досвідченого фахівця-професіонала, конкурентоспроможного на світовому ринку праці, тому наголошується не на розширенні поінформованості студента щодо певної кількості знань із різних циклів дисциплін, а на формуванні інтегрованих знань, практичних умінь, навичок та набуття хоча б мінімального досвіду діяльності...» [4, с. 8–9].

Роль інтеграції в освітньому процесі визначено Л. Марцевою: «Інтеграція дозволяє не тільки поглибити засвоєння професійно орієнтованих предметів фундаментальними знаннями з основ наук, а й розширює світоглядні орієнтації особистості. Інтегративні тенденції у вищій професійній освіті зумовлені також Болонським процесом, спрямованим на формування єдиної системи навчання для підвищення мобільності громадян, конкурентоспроможності загальноєвропейської вищої освіти, можливості студентів різних країн отримати якісну професійну освіту» [7, с. 96].

Зважаючи на те, що спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність за змістом є вже інтегративною, проводиться наукова розвідка з метою формування професійної компетентності на засадах інтеграції в аудиторній та в позааудиторній роботі.

Мета статті. Метою дослідження є з'ясування шляхів інтеграції у підготовці майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в системі ступеневої освіти. Завдання: визначити поняття «інтеграція» в освіті; вказати шляхи інтеграції у позааудиторній діяльності з означеної спеціальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логіка дослідження вимагає з'ясування змісту ключового поняття. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначається, що «інтеграція – це об'єднання в ціле будь-яких окремих частин; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі» [1, с. 500].

Так, розрізняються поняття «інтеграція» та «міжпредметні зв'язки». Міжпредметний належить до взаємозв'язків, взаємодії тощо між предметами. [1, с. 671]. Закцентуємо увагу тільки на інтеграції. Педагогічна інтеграція (за М. Іванчук) – це доцільно організований зв'язок однотипних частин і елементів змісту, форм та методів навчання в межах освітньої системи, що веде до саморозвитку особистості [5, с. 30].

В освіті є інтегровані курси та окремі дисципліни, що будуються на основі інтеграції. О. Вознюк визначає напрями, за якими поєднуються предметні галузі:

- 1) близькі природничі й гуманітарні науки: математика, мова й історія;
- 2) різні природничі науки;
- 3) теоретичні (фундаментальні) й ужиткові науки;
- 4) природничі науки з гуманітарними;
- 5) природничі й суспільні науки;
- 6) іноземні мови і їхнє культурне середовище [2].

Натомість В. Мадзігон вказує на поєднання фахових дисциплін, «оскільки шлях розвитку

суспільства – це систематичне розв'язування різноманітних завдань у ринковій економіці (наприклад на сучасному етапі знання з економіки та маркетингу і менеджменту розв'язують такі основні проблеми суспільства – виробництво і споживання, фінанси і податки, приватизація і ринок, інтелектуальна власність та інноваційні процеси людської діяльності, роль держави в економіці і глобальні проблеми економіки), то, відповідно, й формування професійних здібностей (компетентностей) у майбутніх підприємців повинно моделювати діалектику пізнання шляхом постановки й розв'язання завдань. Це наближає навчання майбутніх підприємців до реалій нинішньої ринкової економіки і розвитку суспільства [6, с. 33].

Заслуговує на увагу визначення видів інтеграції за Є. Іванченко. Науковець розрізняє внутрішню інтеграцію, яку пов'язує з вивченням предметів, які передбачені Галузевим стандартом вищої освіти, системою навчальних та виробничих практик і виховним процесом у вищих навчальних закладах, а зовнішню – з вимогами внутрішнього та зовнішнього ринків праці до професійних та особистісних якостей здобувачів робочих місць. Внутрішню інтеграцію поділяють на горизонтальну (тобто інтеграцію всередині дисциплін гуманітарної, природничо-наукової й професійної підготовки) та вертикальну (тобто інтеграцію між дисциплінами гуманітарної, природничо-наукової й професійної підготовки, а також системою практик та виховним процесом) [3, с. 294].

Н. Перевознюк формулює поняття «інтеграційне середовище у процесі підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності» як складні та багатогранні умови навчання, що передбачають наступні фактори: запровадження міждисциплінарного підходу до підготовки майбутніх фахівців із метою досягнення ними високого рівня кваліфікації та професіоналізму, набуття студентами інтегративних знань; урахування передового зарубіжного досвіду, ознайомлення студентів із сучасними інноваційними досягненнями закордонних спеціалістів у відповідній галузі з метою піднесення підготовки майбутніх фахівців до рівня світових стандартів, створення умов для взаємодії із закордонними фахівцями; створення сприятливих умов для плідної співпраці викладачів та студентів, інтеграції спільних зусиль по опануванню професією, запровадження використання новітніх мультимедійних та комп'ютерних технологій під час навчання [8].

У процесі педагогічної діяльності та наукової розвідки досліджувалися різні види інтеграції. Наприклад, за змістом: інтеграція економічних та суспільно-гуманітарних дисциплін, поєднання в межах спеціальності, поєднання фахових дисциплін; за формою проведення: аудиторна, позааудиторна.

Опишу поєднання окремих тем із дисциплін «Економіка підприємства, бухгалтерський облік та фізичне виховання» у позааудиторній роботі студентів у системі «коледж-університет». Заняття відбувалося у формі гри «Великі перегони». Мета заходу: у нестандартній формі узагальнити знання з економічних дисциплін, виявити сформовані уміння з фізичного виховання, що забезпечить формування фахових компетентностей; розвинути витривалість, спостережливість, уважність; залучати до здорового способу життя. Правила квесту: на три команди учасників чекали випробування на швидкість, витривалість, кмітливість та знання з економічних дисциплін. На кожному етапі гравці отримували конверт, в якому знаходиться інформація про завдання або місце, куди вони мають дістатися. Тільки після того, як представник команди справиться з випробуванням чи дістанеться місця призначення, гравці зможуть отримати наступне завдання. Після виконання спортивного етапу великих перегонів команда отримує право витягнути зі скрині вказівки до квест-завдання економічного змісту.

Серед завдань економічного спрямування були такі:

1) «Економічний глосарій». За формулюванням студенти вказували термін.

2) «Формули з підприємництва». З частин формул учасники складали їх ціле: фондоозброєність, продуктивність праці в торгівлі, динаміка товарообігу в порівнянних цінах, рівень витрат, фондівдача, рентабельність продажу, середня заробітна плата одного працівника, відсоток виконання плану.

3) «Працюємо з документами». На основі документів гравці формували Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт.

4) «Приймаємо рішення». На основі даних студенти розв'язували задачу та формулювали висновки. Для прикладу, слід було визначити товарні запаси на кінець поточного року та їхню відповідність нормативу. Дані для розрахунків: фактичні запаси на 1.10 поточного року – 241 тис. грн; очікуване надходження товарів у 4 кварталі поточного року – 258 тис. грн; очікуваний товарообіг за 4 квартал поточного року – 326,8 тис. грн; норматив товарних запасів на кінець поточного року – 49 днів.

Означені завдання поєднувалися із вправами з фізичного виховання:

1. «Підкорюємо Монблан» – гравці виконували фізичне завдання з перешкодами (біг);

2. вправа «Нагодуймо звіра» – кидання тенісного м'ячика у визначену ціль;

3. «Долаємо маршрут» – студенти, стаючи в пари, виконували роль водія і пасажира під час проходження певного маршруту;

4. «Подорожуємо Європою» – гравці, застосовуючи техніки присідання, бігу, шукали карту з

країнами Євросоюзу, називали столицю її та грошову одиницю. Гра дала можливість створити творчу атмосферу в команді; підвищити інтерес до вивчення професійно спрямованих дисциплін; сформувати уміння здійснювати зв'язки між економічними поняттями, приймати рішення у невизначених ситуаціях та бути фізично підготовленим у сучасних реаліях життя.

Однією із форм, якою може бути забезпечений інтегрований підхід, є гурткова робота. Дослідження показало, що студенти зацікавлені та активно долучаються до такої форми. Автором статті кілька років поспіль організовано гурток «Лабіринтами економіки». Саме інтеграція тем із фахових дисциплін по спеціальності та суспільно-гуманітарному циклу («Природничі науки») стали ефективними. Тематика занять різноманітна, зокрема «Україна-ЄС – економічний вектор», «Сучасні тенденції розвитку Закарпаття», «Професійна скарбниця: огляд законодавчої бази» тощо.

Пізнавальна діяльність гуртківців активізується на підготовчому етапі: пошук та аналіз статистичної інформації, огляд проблеми в засобах масової інформації, підготовка інформативних повідомлень, побудова моделей розвитку економічного явища тощо. Гурткова робота забезпечує зв'язок між дисциплінами, допомагає студентам усвідомити важливість кожної із них як єдиної системи знань, розвиває творчі здібності. Серед методів навчання застосовувалися ділові ігри, метод «проектів», «кейс-стаді».

Висновки. Таким чином, мною з'ясовано поняття «інтеграція» в освіті; вказано шляхи інтеграції у позааудиторній діяльності зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Наведено приклад інтеграції в межах гурткової роботи, проведенні спортивно-інтелектуальної гри. Інтегративний підхід полягає у взаємодоповненні усіх компонентів формування професійної компетентності майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності в умовах ступеневої освіти «коледж-університет».

Перспективи подальших досліджень вбачаю у визначенні методів професійної підготовки майбутніх фахівців із підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Список використаної літератури:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і головн. ред. В.Т. Бусел, Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
2. Вознюк О.В. Головні аспекти педагогічної інтеграції // Prosopon. Instytut Studiow Miedzy narodowy I Edukacji w Warszawie. 2014. № 7 (1). С. 83–89.
3. Іванченко Є.А. Сутність та структура поняття «інтеграція» / Є.А. Іванченко // Педагогічні

- науки: зб. наук. праць. Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. Вип. LII. С. 288–296.
4. Іванченко Є.А. Теоретико-методичні засади системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів: дис. ... доктора пед. наук: [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Є.А. Іванченко; Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2011. 482 с.
 5. Іванчук М. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал: Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання / М. Іванчук. Чернівці : Рута, 2004. 360 с.
 6. Мадзігон В. Теоретико-методичні засади підготовки підприємців у системі економічної освіти // Молодь і ринок. № 6 (65), 2010. С. 29–34.
 7. Марцева Л. Інтегративний підхід до формування професійної компетентності майбутніх фахівців // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2018 р. / За заг. ред. Е.В. Лузік, О.М. Акмалдінової. Київ : НАУ, 2018. С. 96–97.
 8. Перевознюк Н.М. Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: інтеграційний аспект / Н.М. Перевознюк // Наука і освіта. 2010. № 7. С. 198–201.
 9. Плачинда Т. Інтегративний підхід під час професійної підготовки майбутніх фахівців / Т. Плачинда // Людинознавчі студії. Педагогіка. 2016. Вип. 3. С. 190–198. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2016_3_24.
 10. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1243. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/627/62794/5bf6bdf6cd541764411767.pdf> (дата звернення: 01.02.2019).

Stebliuk S. Methodological approaches in the model of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities

The article reveals methodological approaches in the model of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities. Modern scientific investigations on the mentioned problem are considered, the methodological approaches that took place in studying and the problems of vocational education were found out. It is noted that the Standard of Higher Education provided the development of educational programs that promote the formation of a competent specialist.

Competences include: integral, special, professional. The purpose of the article is to reveal methodological approaches in the model of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities. Objectives of the study: to find out the state of the research problem in the scientific literature; to identify and substantiate the methodological approaches of the model of formation of professional competence in future specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities. Proceeding from the realities of the present, the legislative framework in the field of education, the study of scientific research on the training of specialists in entrepreneurship, trade and exchange activities, the methodological approaches and their content are formulated. Among them: competent, personally oriented, integrative, acmeological. Their complex combination, complementarity and interaction will contribute to the formation of professional competence in future professionals in entrepreneurship, trade and exchange activities. It is determined that a competent approach will enable the future specialist to develop the ability to improve his professional life during his life, to be prepared for challenges caused by socio-economic changes; personally oriented – will give an opportunity to form academic and professional skills and develop creativity of the individual; Integrative will provide a combination of economic, professional and socio-humanitarian knowledge in the educational process; acmeological creates the individual and professional development of a future specialist, which will orient him to constant self-improvement and the ability to self-fulfillment, self-education.

Key words: *integration, integrative approach, entrepreneurship, trade and exchange activity, out-of-class activity, professional competence.*